

Het Beleg van Breda

FRIEDRICH AUGUST PETER VON COLOMB (geboren 19 juni 1775 te Aurich, overleden 12 november 1854 te Königsberg) was in 1813 boventallig officier bij het Brandenburgische Husaren Regiment. Bij de mobilisatie in dat jaar werd hij voor de keuze gesteld: als reserve-officier in het depot blijven voor de opleiding van nieuwe rekruten, of het commando over een escadron Vrijwillige Jagers aannemen. Hij koos met tegenzin het laatste.

Rechts: portret van Peter von Colomb; hij eindigde zijn militaire carrière als generaal der cavalerie en vanaf 1841 als commandant van Berlijn.

Vanuit zijn regiment kreeg hij 1 officier en 4 onderofficieren toegewezen; 10 huzaren sloten zich vrijwillig bij het commando aan. Onder vrienden en bekenden wierf hij het overige kader voor het escadron. De manschappen werden in Neumark geworven uit alle lagen van de bevolking, waarbij er op werd toegezien dat ze allen van onbesproken gedrag en uitstekende ruiters waren. Een ieder betaalde voor zijn eigen uniform en uitrusting.

In april rukte het detachement uit om als "Streifkorps" achter de vijandelijke linies te opereren. Er waren meerdere van dit soort commando's die op een soort guerilla-oorlog voerden tegen de Fransen; het commando van Peter von Colomb had de grootte van een enkele compagnie, anderen, - zoals de "Schwarze Schar" van de Hertog van Brunswijk of het "Lützower Freikorps", - bestond uit enkele duizenden manschappen en omvatte cavalerie, infanterie en soms ook artillerie. Ze opereerden vaak onafhankelijk, later werden ze aan geallieerde korpsen toegevoegd. Ze overvielen transporten, namen patrouilles gevangen en verzamelden informatie voor de Geallieerde legers. De Fransen moesten veel troepen inzetten om deze "Streifkorpsen" en "Freikorpsen" te bevechten.

Von Colomb was bijzonder succesvol; van hem wordt wel gezegd dat hij de "Spaanse Guerilla naar Duitsland had gebracht". De meest succesvolle actie vond plaats op 29 mei 1813 bij Zwickau op de straatweg naar Chemnitz, waar hij met zijn commando van 83 man een Frans artilleriepark van 18 kanonnen en 6 houwitzers met gereedschap en munitiewagens, onder escorte van 300 Italiaanse soldaten, wist te veroveren, en tevens 700 paarden buitmaakte. Bij deze actie verloor hij 1 man.

Het commando van Peter von Colomb werd op 22 juni 1813 overvallen; hij wist uiteindelijk met 14 man te ontkomen. Von Colomb werd onderscheiden met het IJzeren Kruis en bevorderd tot Majoor. In de herfst van 1813 had hij het bevel over een nieuw "Streifkorps" ontvangen; het was ingedeeld bij het III Corps van Generaal Von Bülow, dat onderdeel was van het Geallieerde Noordelijke leger en dat in Nederland opereerde. Op 1 januari bestond zijn "Streifkorps" uit detachementen van de volgende regimenten:

Leichten Garde-Kavallerie-Regiment	71 man
Brandenburger Kürassiere Freiwilliger Eskadron	52 man
Neumärkische Dragoner-Regiment	23 men
<u>Schlesisches Ulanen-Regiment</u>	<u>24 man</u>
Totaal	170 man

Het onderstaande verhaal van Peter von Colomb geeft een beeld van de guerilla-achtige oorlog die zijn "Streifkorps" voerde in Brabant en Vlaanderen. Het gedeelte hieronder betreft de Franse opmars naar Breda en zijn deelname aan de verdediging hiervan.

NB: de plaatsnamen zijn allemaal geschreven in de moderne spelling, de spelling zoals door Peter von Colomb zelf gehanteerd is tussen haakjes [ ] en cursief gedrukt. Ook enkele termen zijn in de originele Duitse tekst op deze manier achter de vertaling weergegeven.

Uniform van een officier van het 3. (1. Brandenburgische) Husaren Regiment, omstreeks 1813-1815; afbeelding 21 uit een serie uniformprenten van het Pruisische leger door Jügel en Wolf. De vrijwillige Jagers van de compagnie van v. Colomb droegen hetzelfde uniform, echter donkergroen i.p.v. donkerblauw.

“Aus dem Tagebuche des Rittmeisters v. Colomb – Streifzüge 1813 und 1814”.

(E.G. Mittler und Sohn, Berlijn 1854)

[16 december]

“[...] Alle berichten die mij werden gestuurd waren eensluidend: het Garnizoen van Antwerpen was reeds uitgegroeid tot 40.000 man, hoewel bestaande uit slecht georganiseerde troepen; bijna dagelijks arriveerden afdelingen van 4-500 man; een regiment Garde d’Honneurs zou deze dag marskwartieren betrekken in Mechelen; en tenslotte dat Brussel een bezetting van 900 man had, met als gouverneur Generaal Chamberlac. [...]

Terwijl ik de weg van Mechelen naar Leuven [*Loeven*] naderde werd mij een bericht nagestuurd dat op die plek niet lang daarvoor 5 stukken zwaar geschut waren langsgekomen, bereden door voerlui en met een escorte van enkele Gendarmes; ze waren onderweg via Mechelen naar Antwerpen en moesten inmiddels de eerstgenoemde stad al dicht genaderd zijn. Tegelijkertijd werd door de voorhoede gemeldt dat zij het transport in de verte zagen en dat onze opmars reeds ontdekt was; en dat één van de begeleiders vooruitgesneld was, ongetwijfeld om melding te doen [van onze aanwezigheid]. De majoor v. Steinäcker besloot met 10 paarden snel de achtervolging in te zetten, en het lukte hem het kleine transport slechts 100 pas voor de poorten in te halen; het escorte was weggereden. Hij liet het geschut omkeren en terugrijden.

Tegelijkertijd werd mij bericht dat het eerdergenoemde Regiment Gardes d’Honneur inmiddels [de stad] binnentrokken was; ik vreesde dat hetzelfde uit zou rukken om het geschut terug te veroveren, en dus trok ik snel tegen de stad op.

De brede straatweg werd aan beide zijden geflankeerd door [...] grachten, zodat de vijand tegen mij geen breed front kon vormen [...], en zo had ik het voordeel om zijn voorhoede te kunnen terugdrijven. De ritmeester Petersen stuurde ik met een trompetter de stad in om deze op te eisen, -hoewel indachtig dat dit zou worden afgewezen, wat inderdaad ook gebeurde. Maar intussen was er zo veel tijd gewonnen dat het geschut al een flinke afstand terug had afgelegd.

Langzamerhand kwamen mensen uit de stad, en toen ik wilde afmarcheren vertelde er één dat, op het moment dat de vluchtende gendarmes de stad in waren gestormd, het zojuist gearriveerde regiment uiteen was gevluht en alles was door elkaar gelopen. Maar nu stond het op een plein gereed. Spijtig genoeg moest ik toegeven dat de uitkomst waarschijnlijk gelukkiger was geweest wanneer ik zonder oponthoud de stad binnen was gestormd, in plaats van maatregelen te treffen om het geschut veilig te stellen.

Het leek me niet raadzaam om mij in de stad een onzeker gevecht aan te gaan met de sterkere vijand; maar omdat deze ook niet uitrukte, besloot ik terug te gaan. Ik droeg aan luitenant v.d. Goltz het transport van het geschut naar Breda op, waarvoor ik hem 20 paarden meegaf, en zette mijn mars in de oorspronkelijke richting voort, ondanks dat door het gebeuren van afgelopen nacht en overdag het niet meer mogelijk was onverwacht voor Brussel te verschijnen; trok bij Rijmenam [*Rymenam*] over de Dijle [*Dyle*] en bereikte 's avonds laat Bortmeerbeek [*Bortmeerbeke*] nabij de straatweg van Brussel naar Leuven.

Tegen de ochtend kwam onderofficier Kopka weer terug: hij had de buitenwijken van Antwerpen zeer dicht genaderd zonder de vijand tegen te komen, en had enkel infanterieposten aangetroffen en geen cavaleristen gezien. Hij berichtte dat het voornoemde regiment die avond nog naar Antwerpen was afgemarcheerd, een bewijs van de paniek die onze aanwezigheid had veroorzaakt.

[17 december]

Vroeg in de ochtend brak ik op, en toen ik de straatweg bij Cortenberghe bereikte trof ik Luitenant v. Hirschfeld die de voorhoede aanvoerde, [met] 4 Gendarmes en 40 man infanterie, de laatsten reconvalescenten¹ die op weg naar Brussel waren, en een transport van tabak uit de Keizerlijke magazijnen naar Leuven escorteerden. Hij had ze gevangen genomen zonder dat ze zich, verrast als ze waren, hadden kunnen verdedigen. De infanteristen konden we niet meenemen; ik liet ze gaan, nadat al hun wapens vernietigd waren. Ik liet de gendarmes meevoeren. De tabak op de twee grote Nederlandse karren gaf ik aan mijn corps, en daarna aan de bevolking, met de mededeling dat ze Napoleon lang genoeg veel te veel hadden betaald voor de tabak; deze kregen ze voor niets. Dit maakte het volk zeer tevreden, maar tegelijkertijd toonde zich bij het plunderen een drift en ruwheid van de mensen die, eenmaal aangewakkerd, evengoed licht tot razernij zou kunnen leiden.

Van reizigers die uit Brussel kwamen hoorde ik dat het garnizoen buiten de stad bivakkeerde. Het was daarom zinloos daarheen te gaan. Ik ging daarom richting het Bois de Soigne, sloeg linksaf richting Tervuren [*Tervüren*] om een keizerlijke stoeterij die zich daar bevond te bemachtigen, en daarna, afhankelijk van de omstandigheden, de straatweg van Brussel naar Mons proberen te bereiken, of via de straatweg van Leuven naar Namen [*Namur*] naar het Heverleebos [*Forst d'Heverle*] te gaan. De stoeterij was diezelfde ochtend echter opgebroken en richting Mons vertrokken, en ik ontving het bericht dat een Regiment Cavalerie en 400 man infanterie naar Leuven marcheerden.

Deze troepenafdeling gaf reden tot zorgen. Het lag in de lijn der verwachting dat ze zich met een detachement van Brussel of Antwerpen zouden verenigen en mijn aftocht in gevaar kon brengen, omdat de weg vrij eenvoudig met onoverkomelijke obstakels kon worden geblokkeerd. In een terrein dat voor cavalerie ongeschikt is zou ik dan het kanaal van Leuven, de Dijle de Grote- en de Kleine Nethe moeten passeren omdat de belangrijkste bruggen eenvoudig te versperren waren; daarbij vroom het, maar het ijs was onzeker, zodat elke poging om over te steken een hachelijke onderneming werd en de grootste voorzichtigheid moest worden geboden. Als het de vijand zou lukken mij de overtocht over de ene of de andere rivier te verhinderen, dan zou ik via een enorme omweg langs de oorsprong van deze rivieren moeten zien te komen, of ik zou in de val zitten [*"...oder ich befand mich wie in einem Sack"*]. Ik kon niet over de Maas, omdat de Fransen nog bij de Rijn waren; over de Schelde al helemaal niet omdat daar helemaal geen uitweg was*.

(*: Had ik geweten dat de geallieerde legers op 1 januari de Rijn zouden oversteken, dan had ik zonder problemen de Maas stroomopwaarts gevolgd, en tussen dezelve en de Moezel of tussen dezelve en de Saar het leger van Silezië kunnen bereiken.)

---

¹ Soldaten die net uit het militair hospitaal waren ontslagen. Als een soldaat ziek werd, kwam hij in een militair hospitaal terecht. Eenmaal genezen verklaard kreeg hij een paspoort mee en moest hij zich weer bij zijn eenheid melden. Deze groep werd als escorte ingezet.

Daarbij moesten we bedenken dat, hoewel we overal met vreugde ontvangen werden, over het algemeen sterk de aandacht trokken, en ik van alle kanten berichten ontving, echte en valse; terwijl de grotendeels Franse autoriteiten goed voorzien waren en zeer snel van alles goed op de hoogte werden gebracht.

[18 december]

Deze overwegingen waren redenen om mijn doelen te wijzigen; ik brak rond middernacht op en was tegen zonsopgang voor de poorten van Leuven op de straatweg naar Namen, waar ik een voorpost uitzette. Mijn aanwezigheid was amper in de stad bekend, of veel inwoners kwamen de stad uit, van wie ik hoorde dat een bezetting van 300 man de vorige avond naar Brussel was afgemarcheerd. Het leek mij dat deze afmars een verplaatsing was die te maken had met, wat ik later te weten kwam, de mars richting Cortenberghe die Generaal Chamberlac dezelfde namiddag 400 man infanterie en vele Gendarmes had laten maken. Ik vertelde één van de inwoners (maar zo, dat iedereen het kon horen) dat ik slechts wachtte op het Corps dat na mij zou komen, om de troepen waarvan ik wist dat zij van Namen optrekken, te verrassen door ze op te vangen. Mijn doel werd geheel bereikt, want nog voor het middaguur hoorde ik dat de bevelvoerende officier van die troepen een bericht op schrift had ontvangen, waarop hij omgekeerd was en terug was gegaan. Nu kon ik vrij bewegen en kon ik de stad binnentrekken.

Toen ik mijn hoofdkwartier voor het stadhuis inrichtte, kwam de burgemeester, mr. Plachard, onder begeleiding van meerdere personen zichtbaar angstig de grote trappen af, op wiens angst ik inspeelde met het vooruitzicht door ons slecht behandeld te worden. Maar al snel werd duidelijk dat hij bang was voor het gepeupel, want hij was amper van de laatste trede gestapt, of het volk viel over hem heen, en mijn mannen moesten hard ingrijpen om hem daaruit te trekken. Meerdere mensen werden daarbij onder de voet gelopen, maar de orde werd bewaard. Voor zijn veiligheid werd de burgemeester in een koets buiten de stad gebracht. Voor een ogenblik leek het volk gekalmeerd, maar de opwinding was van hun gezichten af te lezen.

Enkele voormalige Oostenrijkse officieren van het bekende Regiment Dragonders van Latour² kwamen bij mij, die mij dringend verzochten hen te helpen de orde te bewaren, omdat anders het plunderen van de rijken, evenals moorden en branden niet te voorkomen waren. Ik kon mij geen voorstelling maken van de brute gewelddadigheid van de massa. Zij konden de orde bewaren als ik het toestond dat zij en de meest geachte burgers, die zich hadden bewapend, in samenwerking met afdelingen van mijn mensen door de stad zouden patrouilleren; de bevolking zou dan zien dat ze van mijn kant geen steun zouden ontvangen. Op dit verzoek ging ik in.

Er waren ongeveer honderd musketten van de daar aanwezige Invaliden beschikbaar, waarmee ik een deel van de bevolking had kunnen bewapenen om een opstand te beginnen, die ongetwijfeld om zich heen zou hebben gegrepen en waarvan de gevolgen niet te overzien

---

² Het Oostenrijkse Regiment Lichte Dragonders nr. 14 "La Tour" werd tot 1801 geworven in de Oostenrijkse Nederlanden, het huidige België. In 1802 werd het regiment hernummerd tot Regiment Chevaux-Légers nr. 4 "La Tour". De oorsprong van het regiment is overigens Nederlands: in 1714 traden de Staatse Regimenten Nationalen "Westerloo", "De Ligne" en "Holstein-Norburg" in Spaans-Habsburgse dienst en werden tot een regiment Dragonders omgevormd; in 1725 trad dit regiment in Keizerlijke dienst. Het regiment werd uiteindelijk in 1867 het K.u.k. Böhmisches Dragoner-Regiment „Fürst zu Windisch-Graetz“ Nr. 14; na afschaffing van de 'Ehrennamen' van de regimenten in het Oostenrijks-Hongaarse leger in 1915 hernoemd Dragoner-Regiment nr. 14.

waren geweest: echter, overwegende dat de generaal v. Bülow nog steeds met Gorinchem [*Gorkum*] en de forten in de Bommelerwaard [*Bommeler Waard*] in de weer was; dat Maarschalk Macdonald nog met 8-10.000 man bij Nijmegen [*Nymwegen*] en Cleve gelegerd was; er troepen uit Frankrijk verwacht werden; er ook nog geen befaamde persoonlijkheid uit de elite zich had gepresenteerd, van wie te verwachten was de leiding te nemen; dat verder met zekerheid te voorzien was dat de Fransen de gelegenheid zouden hebben wraak te nemen; mij uiteindelijk de gehaaste en mij tegenstaande rol ten deel moest vallen de in een verschrikkelijke gruwel gestorte stad te moeten verlaten (waarbij ik het laatste ongeluk van Hamburg in gedachten had³); het idee mij des te meer tegen ging staan, omdat het wellicht meer nadelen dan voordelen zou opleveren als de zaak escaleerde.

Ik stelde het volk voor dat het er goed aan zou doen als men zich rustig zou houden, want de Fransen zouden hen mishandelen als ze weer terug zouden komen. Ze moesten nog even geduld hebben, want spoedig zou Generaal v. Bülow met 50.000 man oprukken, waarop zij vervolgens de Fransen konden overweldigen. Om te voorkomen dat hen iets zou overkomen vanwege hetgeen was voorgevallen, wilde ik de burgemeester als gijzelaar meenemen, en dat leek de mensen op te lichten. Nu werden nog 14 kanonnen van zwaar kaliber, die van Luik [*Lüttich*] naar Antwerpen werden getransporteerd, in het kanaal gegooid omdat ze, eveneens door voerlui vervoerd, mijn opmars teveel zouden hebben opgehouden.

Wat restte van het vrijwel leeggehaalde keizerlijke tabaksmagazijn werd zo goed mogelijk aan het commando verkocht. Tot slot werd bij de bezichtiging van het stadhuis een schilderij van Napoleon, door Gérard, met de sabel uit de lijst gesneden en gewikkeld om een stok meegenomen, wat Majoor v. Steinäcker en ik de Generaal v. Benckendorff cadeau hebben gedaan, en dat nog in het bezit is van deze familie.

Ik verliet Leuven toen het donker werd en ging naar Werchter[*n*], waar ik het kanaal en de Dijle was overgestoken. De burgemeester had ik meegenomen als gijzelaar, om degenen die zich tegen de Franse belangen had uitgesproken te beschermen, alsook voor mijn eigen veiligheid. Hij was een geboren Belg; hij had de bevelen die hij had ontvangen moeten

---

³ De voormalige Vrije Hanzestad Hamburg was in 1811, net als het Koninkrijk Holland, ingelijfd bij het Franse Keizerrijk. Op 24 februari 1813 brak een opstand uit tegen het Franse gezag; met de Russische troepen in aantocht verlieten de Fransen op 12 maart de stad. De Fransen gingen echter weer in het offensief; ondanks de korte aanwezigheid van Zweedse troepen in mei wist de nieuw opgerichte Bürgergarde dat de stad niet te verdedigen was. Op 30 mei trokken Franse troepen wederom de stad in. Hamburg moest hardhandig in het gareel worden gebracht; om een betaling van 48 miljoen franc als schadevergoeding te eisen werden 30 à 40 van de aanzienlijkste burgers gegijzeld.

Vanaf september 1813 werd de stad belegerd door de Geallieerden. Het garnizoen onder Maarschalk Davout bestond uit 30.000 man, waaronder 10.000 Hollanders en Italianen; met 350 stukken geschut zat het veilig in de vesting. Wegens een tekort aan genietroepen werd de bevolking gedwongen de verdedigingswerken van de stad op te bouwen.

De belegering van Hamburg zou overigens nog meer ellende veroorzaken. Vanaf januari 1814 werd de stad ingericht voor een lange belegering: leegstaande panden werden als kazerne gebruikt, drie kerken werden aangewezen om als stallen te gebruiken voor 2.200 paarden en de stadsbank van Hamburg werd tot de laatste cent geplunderd om de troepen te bekostigen. Veel huizen werden gesloopt om een vrij schootsveld te creëren; hiervoor werd zelfs een hele woonwijk platgebrand. Door de voortdurende belegering werd het voedsel schaars, zodat men overging op het eten van katten en ratten; de lazaretten lagen vol gewonden, waarvan er dagelijks 60-70 man stierven als gevolg van ziekten die uitbraken. De desertie onder de Hollanders en Italianen was zo hoog dat deze niet meer voor voorpostendiensten werden ingezet. Toen op 11 mei 1814 Generaal Gérard het bevel overnam liet hij als eerste de Hollandse troepen gaan. Op 29 mei trokken de Geallieerden Hamburg binnen; de laatste Fransman zou 31 mei de stad verlaten. De stad had Napoleon 13.000 man gekost.

uitvoeren, maar hij had dit naar de mening van de bevolking te streng gedaan, en zich daardoor de woede van de lagere klassen op de hals gehaald. Het leek ons een zeer redelijke man met een scherp opmerkingsvermogen. Hij kon nog lange tijd niet bijkomen van zijn angst; hij was echter vol dankbaarheid vanwege zijn redding uit de handen van het gepeupel, wat hij mij nog een aantal keren op de verjaardag van dit gebeuren schriftelijk heeft toegelicht. Ritmeester v. Zglinitzki, die een groot aandeel hierin had gehad, en die zich zeer vriendelijk had gedragen tijdens deze voor hem zo angstige reis naar Breda, had hij zelfs in zijn testament genoemd.

[19 december]

Toen ik mijn opmars voortzette, trof ik bij brug over de Kleine Nethe, samen met Ritmeester Moritz ook Luitenant v.d. Goltz aan, zonder dat hij de 5 stukken geschut naar Breda had gebracht, zoals ik hem had opgedragen. Naar het schijnt waren deze in de buurt van Putte in de diepe grond blijven steken. Ik ging er ogenblikkelijk heen en vond de burgemeester van die plaats bereid om paarden beschikbaar te stellen; het lukte [om deze stukken] naar Breda te brengen, en slechts één [stuk] was in de diepe, niet geheel bevroren grond té diep verzakt om te kunnen worden weggebracht.

Ik arriveerde laat in de avond in Vorselaere. Nauwelijks onderweg kreeg ik ook hier verschillende berichten over troepenbewegingen die tegen mij gericht zouden zijn. Maar het betrof een 8000 man sterk corps dat vanuit Antwerpen tegen Breda opmarcheerde om deze stad weer in te nemen.

[20 december]

Ik brak mijn kamp zeer vroeg op en marcheerde zeer voorzichtig; vanwege het [...] terrein moesten de patrouilles op beide flanken meerdere keren retireren en weer avanceren [...]. Dit alles joeg mijn burgemeester, die in zijn open rijtuig [*cabriolet*] reed, de verschrikkelijkste angst aan; hij liet mij herhaaldelijk bij zich roepen, vroeg dan of er een gevecht zou plaatsvinden, en ik kon hem maar met moeite geruststellen. Bij het dorp Bavel [*Baevel*] aangekomen zagen we duidelijk de colonne, die links van ons op de straatweg van Antwerpen marcheerde, en waarvan de voorhoede het laatste dorp voor Breda al had bereikt; en hoezeer ik ook mijn mars versnelde, ik kwam in ieder geval bij de Ginnikensche Poort, terwijl de vijand al een batterij nabij de Antwerpsche Poort had gereden en granaten de stad in schoot.

Ik begaf mij meteen met de burgemeester naar Generaal v. Benckendorf; op de weg er naartoe schrok iedereen nog van een granaat die op de plaveien insloeg en explodeerde. Toen hij [de burgemeester, red.] van grenzeloze angst in lachen uitbarstte had ik medelijden met de arme man.

Ik hoorde dat Generaal v. Benckendorff vastbesloten was deze stad tegen elke prijs te behouden. Ik onderkende welke grote dienst hij voor Generaal v. Bülow en zijn hele operatie had bewezen, en waarmee hij het gemeenschappelijke belang diende, en toen hij mij vroeg of ik wilde blijven, kon ik natuurlijk niets anders antwoorden dan dat ik met hem zou delen wat ons nog te wachten stond. Alleen door inschattingsfouten zou een 'Streifkorps' reden hebben zich in een vesting te laten insluiten, en ik geloof dat het hieraan ook niet scheelde. Maar hier was het enkel zaak om op een belangrijk moment als deze van nut te zijn, en het was mij eender waar of hoe. Zelfs met het grootste gevaar voor mijn kleine corps geloofde ik dat ik het kon verantwoorden. Luitenant v. Bockemann met zijn 100 Pommerse [vrijwilligers]

en 50 met jachtbuksen bewapende Vrijwillige Jagers, grotendeels goede schutters, bood de generaal een - ondanks hun geringe aantal,- onder de omstandigheden bruikbare versterking. Majoor v. Steinäcker nam de zaken van de plaatselijke Ingenieurs en artillerie-officieren over, voor zover die er waren in een welhaast lege vesting. Noch de hoofdwal, noch de buitenwerken waren, voor zover ik het mij herinner, bekleed⁴, maar het eerste bedekte een brede, natte en moerassige gracht, en maakte mogelijk dat men zich kon beperken tot het verdedigen van hoofdverdedigingswerken.

De vijand ging niet over tot een volledige insluiting, maar belegerde enkel twee poorten, de Antwerpsche en de Ginnikensche, waarvan de eerste werd verdedigd door de Russische infanterie, de laatste door Luitenant v. Bockelmann met zijn Pommerse vrijwilligers, die nog Russische infanterie hadden toegewezen gekegen, evenals de met buksen bewapende Vrijwillige Jagers. De vijand viel de Antwerpsche Poort aan in de middag terwijl hij granaten in de stad wierp, maar werd echter afgeslagen. Deze aanval leek niet ernstig, maar veeleer een test [*“Versuch”*].

Generaal v. Benckendorff had zich, zodra hij de eerste berichten van de opmars van de vijand had vernomen, aan alle kanten om hulp gevraagd, wat hem echter alleen maar met de beste bedoelingen kon worden beloofd. Generaal v. Bülow had Gorinchem nog niet ingenomen, maar hij liet generaal v. Kraft met zijn brigade een beweging over Heusden maken, welke vervolgens een cavalerieregiment tot Tilburg vooruitstuurde. Aan de andere kant was de Engelse generaal Graham met een corps op Tholen en bij Steenberg geland; en hij antwoordde dat hij nog niet kon voldoen aan het verzoek dat hem was gedaan, omdat zijn artilleriebespanning nog niet gereed was, doch hij stuurde een detachement naar Roosendaal [*Rozendael*], alsof hij daar naartoe wilde oprukken. Van de Hollanders kwam het beste. Een bataljon dat bestond uit haastig geworven lieden⁵, dat (ik weet niet meer op welke dag) arriveerde, kon maar weinig bijdragen, maar zij beloofden artillerie uit Hellevoetsluis [*Helvoetsluis*] of Willemstad [*t*].

[21 december]

De volgende dag voerde de vijand twee zwaardere aanvallen uit op beide poorten, waarbij hij wederom veel granaten afvuurde, echter, zijn poging om de bruggen over de hoofdgracht te veroveren werden teruggeslagen. In de late avonduren van deze dag kwam een schip, dat de eerdergenoemde artillerie meebracht, en dat met bijzonder veel geluk op de Dintel (de Mark [*Merk*] en de Sta⁶ verenigen zich bij Breda en nemen samen de naam de Dintel aan,) amper enkele honderden passen aan de vijandelijke voorposten voorbij, in de stad aan. Nu was het van belang om de 12-ponders gedurende de nacht in de bastions te brengen, platformen aan te leggen, schanskorven te snijden, etc., waarbij de majoor v. Steinäcker veel ijver en vaardigheid ten toon spreidde. Het leverde echter taferelen op, gelijkend op de bouw van de Toren van Babel: officieren, kozakken- en Hollandse artilleristen, Vrijwillige Jagers en burgers uit de stad werkten mee [*“...legten Hand an”*]; men verstond elkaar niet, en dat maakte alles nog moeilijker.

---

⁴ De wallen bestonden enkel uit stenen muren en waren niet door aarden wallen bedekt; dit maakte ze kwetsbaar voor artillerievuur. In dit geval kon de hoofdwal niet benaderd worden door de gracht, zodat men niet hoefde te vrezen voor een beschieting of een aanval op dit punt.

⁵ Het bataljon van Phaff's regiment; dit bataljon was op 17 december vanuit Rotterdam vertrokken en kwam op 20 december aan in Breda.

⁶ Waarschijnlijk wordt hier de Aa bedoeld, ook Weerij's genaamd.

[22 december]

Evengoed waren er bij het aanbreken van de dag 10 of 12 stukken geschut geplaatst; bij de stukken waar artilleristen tekort kwamen moesten deze door officieren en Jagers worden vervangen. De kanonnen van de kozakken waren van een zwak kaliber, waarbij ze bovendien spaarzaam met de munitie moesten omgaan; de vijand had ze dusdanig zwak ingeschat dat ze deels op het glacis bivakkeerde. De vijand probeerde wederom beide poorten aan te vallen, [maar deze] werden met een voor hen verrassend salvo afgeslagen. Een dichte mist was intussen neergedaald; en nu werd de glacis met enkele kartetsschoten zeer snel van het bivak ontdaan [“... gereinigt”]. De vijand zag nu wel in dat het momentum van de opmars, waarbij de stad met een energieke aanval wellicht veroverd had kunnen worden, verloren was; ook brachten de acties op zijn beide vleugels hem in een lastig parket: in de nacht trok hij zich terug. Zodra de aftocht werd opgemerkt verliet ik Breda door de Antwerpsche Poort met mijn commando en een afdeling kozakken, de luitenant Bockelmann achterlatend met de infanterie; en vervolgde de vijand, blij weer in het open veld te zijn.

Generaal v. Benckendorf, waar v. Steinäcker bij verbleef, had vastbesloten de herhaalde verzoeken tot overgave afgewezen; met zijn zelfverzekerde, vriendelijke gedrag iedereen tot grote inspanningen aangezet; en [hij] moest over de gelukkige uitkomst van deze gebeurtenissen oprechte en welverdiende genoegdoening voelen. [...]

Ik volgde tot aan Groot-Zundert; toen het er op leek dat de vijand Woestwesel wilde behouden, en het ook donker werd, stelde ik mijn voorposten tegenover de zijne op, en verbleef in het eerste dorp.

[24 december]

Hij [de vijand, red.] completeerde zijn voorposten over een linie van Hoogstraten, over Loenhout tot aan Achtenbroek, maar hield zich verder rustig. Het onderbroken terrein, waar de meeste velden omrings waren met heggen en sloten, en met struikgewas, waardoor het vrije zicht zeer beperkt was, vroeg om grote voorzichtigheid, een inspannende voorpostendienst en dat we beheerst en wel gereed waren onmiddellijk in actie te komen. Aangezien de vijand ondertussen geen actie ondernam, had ik de gelegenheid om me met de papieren die ik in Breda had gevonden bezig te houden. Allereerst was er een brief van generaal v. Bülow van de 12e, waarin hij mijn besluit goedkeurde om me bij generaal v. Benckendorf aan te sluiten⁷; en mij tegelijkertijd opdroeg zo ver als mogelijk in Brabant vooruit te gaan en de inwoners aan te moedigen zich tegen de Fransen te bewapenen. Had ik dit eerder ontvangen, dan had ik Leuven anders moeten benaderen, aangezien het een specifiek bevel betrof. Of daarentegen het standpunt, van waaruit mijn handelswijze is voortgekomen, de juiste was en dezelve, daarvanuit bekeken, gerechtvaardigd lijkt, moet ik aan het oordeel van de lezer overlaten*

(* Op 15 juli 1814 passeerde ik, komend uit Engeland, Leuven, en ik bleef daar tot aan de middag. Men herkende mij; er verzamelde zich een hoeveelheid mensen voor de herberg; meerderen kwamen binnen naar me toe, in het bijzonder de voormalige Oostenrijkse

---

⁷ De Russische Generaal Von Benckendorff was met een voorhoede van 5.000 man Nederland binnengetrokken en had binnen enkele dagen de Fransen op de vlucht gedreven en Amsterdam bezet. Met zijn eigengereide actie had hij een opstand in Nederland ontketend, wat resulteerde in de terugkeer van de Prins van Oranje. Von Colomb wilde wellicht zijn Streifkorps veilig stellen onder de hoede van deze veel grotere eenheid.

officieren die ik de 18e december 1813 had leren kennen, en allen dankten, dat ik toen een onberekenbaar ongeluk voor de stad heb afgewendt.)

Generaal v. Bülow zou, zoals ik uiteindelijk ervaren heb, hier niet mee in overeenstemming zijn geweest, maar hij heeft hierover niets laten weten; en ik heb mij zonder onderbreken zijn goedkeuring mogen laten welgevalen, welke hij aan mij, toen ik zijn Corps verliet, in een brief van 19 januari tot mijn grote vreugde heeft medegedeeld . [...]"

Habit van het 2e Regiment Garde Nationale van Antwerpen, omstr. 1813.
(Legermuseum Brussel)